

מערך שיעור: חסי החסה שומרת שמיטה

קבוצת יעד:
כיתות א'

משך הפעילות:
כשעה וחצי

מטרות:

- היכרות עם גוש קטיף.
- היכרות עם החקלאות המיוחדת בגוש קטיף והבנת חשיבות ההצלחה של הגידול בחממות.
- היכרות עם המושג "ירק גוש קטיף - ירק עלים ללא תולעים".
- יצירת חיבור רגשי לחקלאות ולחקלאים בגוש קטיף.
- חיבור סיפור גוש קטיף לערכים כגון אמונה, התמדה, תקווה, חריצות ועבודת כפיים.

עזרים:

- סיפור מצויר וחממה מתקפלת - 'חסי החסה' (מתוך ערכת כ"ב בשבת תשע"ד)
- סיפור מצויר - 'חסי החסה שומרת שמיטה'
- חומרי יצירה: נייר קרפ ירוק, מספריים, דבק, שדכן, צבעים, טושים, פלסטלינה צבעונית
- חצי שמינית בריסטול לבנה לכל תלמיד
- שתי שקיות כריכים קטנות שעל כל תלמיד להביא מהבית
- ערכת כרזות גוש קטיף (לא חובה)

מהלך הפעילות:

שלב 1: הקדמה

ספרו לתלמידים על גוש קטיף: היכן הוא נמצא, מעט על ההיסטוריה ועל החיים בגוש (ניתן ורצוי להיעזר בכרזות כדי לחבר את המילים לתמונות מוחשיות).

שלב 2: סיפור חסי החסה

הקריאו לתלמידים את הסיפור 'חסי החסה' המתמקד בפיתוח החממות בגוש ובהצלחה בגידול ירקות עליים ללא תולעים. היעזרו בחוברת המאירת כדי להמחיש את הסיפור וליצור חיבור רגשי של התלמידים לנושא.
במהלך הסיפור הנחו את הילדים לחשוב:
• איך מרגיש דן הגנן?
• איך מרגישה חסי החסה?

שלב 3: דיון

- לאחר הסיפור ערכו דיון קצר (התאימו את שאלות הדיון לגיל התלמידים):
- מה דעתכם על הסיפור? מה אפשר ללמוד ממנו?
 - מה אתם הייתם עושים? כיצד הייתם מציעים לחסי החסה ולדן הגנן להתגבר על המזיקים?
 - כיצד חש דן כאשר נאלץ לעזוב את גוש קטיף? איך הייתם פועלים במקומו?

במהלך הדיון הרחיבו וספרו על החקלאות בגוש קטיף. היעזרו בנספח 1: קטיפדיה, ובנספח 2: חקלאות גוש קטיף.

שלב 4: פעילות יצירה

בחרו באחת מהאפשרויות לפעילות יצירה בעקבות הסיפור:
1. בנו את דגם החממה*

1. מפרידים, מקפלים ומדביקים את דף החממה לפי הסימון ליצירת החממה.
 2. צובעים את חצי שמינית הבריסטול בצבע חול או מדביקים עליה חול אמיתי בעזרת דבק פלסטי.
 3. מכינים חסות קטנות מנייר קרפ ומדביקים אותן על הבריסטול המוכן.
 4. מחברים את החממה מעל החסות.
 5. זורים כיסוי משקית הניילון ומדביקים מעל החממה.
- *ניתן לצלם ולהכין דגמים נוספים מתוך הפריסה שבנספח 3.

שלב 5: חסי החסה שומרת שמיטה

הקריאו לתלמידים את הסיפור 'חסי החסה שומרת שמיטה' - סיפור ההמשך המתאר את מצוות השמיטה ואת דרכי ההתמודדות איתה. היעזרו בחוברת המאירת כדי להמחיש את הסיפור וליצור חיבור רגשי של התלמידים לנושא.
הנחו את הילדים לחשוב במהלך הסיפור:
• האם הם מכירים את מצוות השמיטה?
• אילו דרכי התמודדות מוצגות בסיפור?
• באיזו דרך היו בוחרים?

שלב 6: החממה בשמיטה

החזירו את התלמידים לשולחנות היצירה ובקשו מהם להתאים את החממה שבנו לשנת השמיטה ולבחור בין האפשרויות*:
• הכנת עציצים או פריסת ניילון על הקרקע, ליצירת מצע מנותק (דרך ההתמודדות של חיים)
• הדבקת שלט 'היתר מכירה' מחוץ לחממה (דרך ההתמודדות של שמוליק: מכירה לגוי)
• הדבקת שלט 'הפקר' מחוץ לחממה (דרך ההתמודדות של דן הגנן)
• הדבקת שלט שהתלמידים מנסחים בעצמם
*ניתן לצלם ולגזור מתוך המערך דוגמאות שלטים מוכנים עבור הדגמים.

שלב 7: סיכום

ערכו תערוכה של הדגמים בכיתה והזמינו את התלמידים לספר באיזו דרך של קיום מצוות השמיטה בחרו ומדוע.

מערך שיעור: חסי החסה שומרת שמיטה

נספח 2 כשחקלאות ותורה נפגשות

בגוש קטיף בא לידי ביטוי הקשר המיוחד בין החקלאות לתורת ישראל. החקלאות בגוש קטיף עמדה בקריטריונים הגבוהים בתחום החקלאי וגם בקריטריונים הגבוהים ביותר בתחום ההלכתי. לשם כך נדרש מהחקלאים ומהמדריכים החקלאים להבין את ההיבטים התורניים של הסוגיה וכן נדרש מהרבנים והפוסקים להבין את הצרכים ואת התהליכים החקלאיים בכל נושא. פתרון מיוחד שפותח לשנת השמיטה, בזכות העבודה המשותפת של החקלאים ואנשי ההלכה, היה גידול במצעים מנותקים. נושא זה דרש פתרון בעיות אגרוטכניות רבות בהיבטים של ניקוז, דישון, גובה הטמפרטורות ועוד. כל אחד מהפתרונות היה צריך לענות גם על הדרישות ההלכתיות וגם על הדרישות החקלאיות ותבע מהחקלאי מיומנות מקצועית וידע הלכתי. גולת הכותרת של שילוב זה בין תורה לחקלאות היה כמובן הפיתוח המיוחד של גידול ירקות עליים ללא חרקים, שאפשר לפלח שוק שלם של גידולי עלים לעלות באופן פשוט וקל על שולחנם של שומרי הכשרות גם במגזר הפרטי וגם במגזר העסקי (מסעדות, בתי מלון וכו'). החקלאי שבחר בצורת גידול זו היה צריך לדעת שהוא מחויב לא רק להוציא תוצרת ברמה חקלאית גבוהה אלא גם ברמת כשרות טובה ולראות לא פעם איך יכול מוצלח נפסל למשלוח בגלל שנמצאו בו אחוזים גבוהים של תולעים.

כך היווה גוש קטיף חממה מעולה לשילוב חקלאי הלכתי, ליצירת פתרונות מקוריים ולדחיפה משמעותית של השילוב בין תורה לחקלאות בתחומי עשייה רבים.

נספח 1 קטיפדיה

<p>ההיסטוריה של חבל עזה</p>	<ul style="list-style-type: none"> • אבות האומה אברהם ויצחק התיישבו בארץ גרר, שיש המזהים אותה באזור שבין עזה לרפיח. כבר בתקופת החשמונאים שכנו בחבל עזה יישובים יהודיים. הפייטן רבי ישראל נאג'רה ונתן העזתי הם מהמפורסמים שבתושבי החבל. פסיפס יפיפה שרד מבית הכנסת המפואר שהיה בעבר בעיר עזה, ובמרכזו דמותו של דוד המלך. • במסגרת המבצע להקמת אחת-עשרה הנקודות בנגב, במוצאי יום כיפור תש"ז 1946 הוקם כפר דרום. • ביום י"ב באלול תשכ"ט, 13 בספטמבר 1970, קיבלה ממשלת ישראל את ההחלטה על יישוב היאחזות נח"ל ברצועת עזה.
<p>התיישבות</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ביום כ"ב בשבט תשל"ז, 1977, הוקם היישוב הראשון בגוש קטיף - נצר חזני. במהלך השנים שלאחר מכן הוקמו בגוש קטיף עשרים ואחד יישובים.
<p>ארץ האמונה</p>	<ul style="list-style-type: none"> • חיי תורה היו הבסיס לחיי הקהילה בגוש קטיף. הגוש הצטיין בריבוי מוסדות התורה שפעלו בו: ארבע ישיבות גבוהות, מכינה, ישיבה תיכונית, אולפנה וכן עשרות שיעורי תורה שהועברו לכלל הציבור.
<p>חקלאות</p>	<ul style="list-style-type: none"> • התנאים המיוחדים, המציאות המתגרת והחיבור בין החקלאים לאנשי התורה, הביאו לחידושים הלכתיים שאפשרו פיתוח שיטות חקלאיות ייחודיות. • אחד מהפיתוחים המיוחדים, שצמחו בגוש קטיף, הוא ירק עלים ללא תולעים. • החקלאות בגוש קטיף זכתה להישגים בינלאומיים והייתה חלק משמעותי בייצוא הכולל של מדינת ישראל.
<p>קהילה</p>	<ul style="list-style-type: none"> • מתיישבי גוש קטיף יצרו פסיפס ישראלי של דתיים, מסורתיים וחילוניים, אנשי עיירות פיתוח ואנשי גוש דן, בני מושבים ובני ישיבות. כך נוצר מרקם קהילתי מיוחד. בגוש קטיף כולם הכירו את כולם. תחושת חיבור חזקה שררה בין בני כל היישובים ורשת ענפה של גמח"ים וסיוע הדדי פעלה בגוש.
<p>התמודדות עם טרור</p>	<ul style="list-style-type: none"> • עם פרוץ האינתיפאדה הראשונה, בשנת תשמ"ז, 1987, נאלצו תושבי גוש קטיף להתמודד עם הטרור הפלסטינאי. במשך שמונה עשרה שנה עמדו תושבי הגוש מול מתקפות טרור חוזרות ונשנות, שכללו ירי ופיגועים בכבישים, חדירות מחבלים ויותר מחמשת אלפים פצצות מרגמה. • למרות מתקפות הטרור הבלתי פוסקות המשיך גוש קטיף לצמוח ולהתפתח. רק משפחות מעטות עזבו את הגוש בגלל הקושי הביטחוני.
<p>המאבק הכתום</p>	<ul style="list-style-type: none"> • כשהודיע ראש הממשלה אריאל שרון על תוכנית ההתנתקות, יצאו תושבי גוש קטיף ותומכיהם מכל הארץ למאבק על ביתם ועל ביתו של העם כולו. • למרות אי הוודאות הגדולה בחרו אנשי גוש קטיף להמשיך ולדבוק באדמה ולהיאבק על אמונתם עד הרגע האחרון. • היה זה מאבק מלא אהבה ואמונה, שהתנהל מתוך החלטה להימנע ממלחמת אחים. • ציבור גדול מכל רחבי הארץ התגייס לטובת הגוש והפך שותף למאבק הייחודי, שהתאפיין בפעילות עממית רחבה, שבסיסה אמירה ערכית חיובית. • "השרשרת הישראלית", מבצעי "פנים אל פנים" והסרט הכתום היו המאפיינים הבולטים של המאבק.
<p>עקירה</p>	<ul style="list-style-type: none"> • בחודש אב תשס"ה, אוגוסט 2005, עקרה ממשלת ישראל את ההתיישבות בגוש קטיף ובצפון השומרון.
<p>צמיחה מחדש</p>	<ul style="list-style-type: none"> • למרות המכה הקשה והכואבת, לא נשברה רוחם של תושבי גוש קטיף. מול קשיים עצומים בחרו התושבים לזקוף קומתם, לבנות יותר מעשרים יישובים חדשים ברחבי הארץ ולשמר את המבנה הקהילתי המיוחד שנוצר בגוש קטיף.
<p>צפון השומרון</p>	<ul style="list-style-type: none"> • מראשית ההיסטוריה היהודית בארץ שכן אזור צפון השומרון על "דרך האבות", שבה צעד אברהם אבינו בהגיעו מחרן לארץ כנען ואשר הייתה ציר תנועה חשוב ומרכזי באותם ימים. גם יוסף ואחיו, בנות צלופחד, הנביאים אליהו ואלישע, בית חשמונאי והורדוס הטביעו את חותמם במרחב. בעת חלוקת הממלכה למדינות יהודה וישראל שכנו בצפון השומרון בירות ממלכת שומרון - שכם, תרצה והעיר שומרון (סבסטיה). • במלחמת ששת הימים ניהל צה"ל קרב גבורה קשה בעמק דותן נגד הצבא הירדני. • בסוף שנות השבעים חודשה ההתיישבות היהודית בצפון השומרון, ועל פי החלטת הממשלה הוקמו היאחזויות הנח"ל חומש, גנים וכדים, שהפכו מאוחר יותר ליישובים קהילתיים חילוניים. שא נור הפכה לכפר אמנים ומאוחר יותר ליישוב קהילתי דתי. במהלך השנים אוכלס האזור במספר יישובים, ביניהם חרמש, מבוא דותן ושקד. • באב תשס"ה, אוגוסט 2005, במסגרת תוכנית ההתנתקות, פונו תושבי ארבעה מיישובי צפון השומרון ובתייהם נהרסו. שטח היישובים נותר בשליטת צה"ל (שטח C).

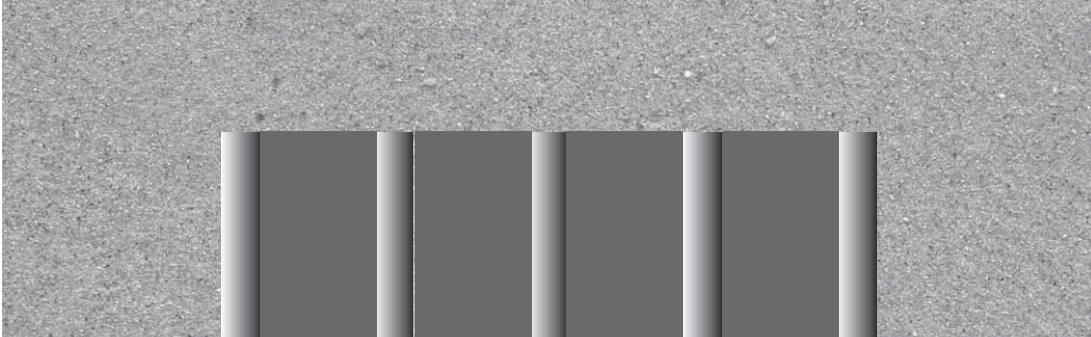
מערך שיעור: חסי החסה

נספח 3 פריסת החממה

היתר מכירה

הפקר

ירקות צאים אלא תואצים

חסו התסה שומרת שמיותה

לאה זכרי

איורים: אביטל שיף

עריכה לשונית: מירב יקיר

חלפו כמה שנים וחסי בחממה גדלה ופרחה,
בלי מזיקים או פרפרים - היא שיגשגה לה בשמחה
אך בוקר אחד, אחרי החגים
חסי הרגישה שינויים מדאיגים
דן כבר לא מגיע כל יום לחממה,
לא זורע או גוזם, לא דואג לשלומה.
חסי דאגה - אולי משהו קרה
וכשדן לחממה הגיע היא שאלה ולא ויתרה:
"דן, מה קרה, למה אותנו אינך מטפח?
נמאס לך מחסה לסלט? למה את החממה אתה שומט ושוכח?
אין כבר דשן, אין קילטור,
אין גיזום ואין גידור
רק מעט מים כל כמה ימים...לא אנפת לך מהחממה
מה קרה דן? מה?"

דן התיישב והחל בהסבר
בלי להתבלבל הוא לחסי סיפר:
"הכל בסדר גמור - אין שום חוסר שליטה,
השנה היא פשוט מאד - שנת שמייטה
האדמה נחה ואני לומד תורה
כי כתוב - "ובשנה השביעית שנת שבתון יהיה לארץ" -
בשמייטה העבודה החקלאית אסורה!
אז בשנה השביעית את החממה אני סוגר
ולבית המדרש לשנה שלמה עובר."

דן נזכר בהחלטה הגורלית,
איך את האדמה לשמוט הוא החליט:
"להפקיר הכל אחרי ההשקעה האדירה
אפשר היה לחשוב שזו החלטה מוזרה
אבל החלטתי - לא משקה, לא קוצר או זורע
וממה אתפרנס - אינני יודע
הרי כשהגעתי לגוש קטיף הכל היה רק חול ושממה

וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, שִׁבַּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ

ואז, כשהתחלתי לטפח את האדמה
הצלחתי להפריח הכל- פירות יפים וירקות למכביר
מי היה מאמין שנגיע להישג כזה אדיר
ועכשיו ברור שאחרי שש שנות עבודה קשה ופיקוח
בשנה השביעית זה הזמן של האדמה לנוח!
כי כך ציווה ה' על כולם
ואני מקיים את מצוותיו לעולם
במה שנשאר בחממה אמשוך לטפל
רק כדי שישרוד ולא יתקלקל
אבל בחוץ אציב שלט בולט שיוספר -
"הכל מותר לשימוש! הכל כאן הפקר!"

הפקר

שביעית

חסי חשבה - זו בעיה חמורה
דן מקיים מצוות שמיטה אך מה איתה? לא טוב להישאר כך בלי
השגחה ושמירה!
היא החליטה לחפש בית אחר
מקום שבו בשנת השמיטה תוכל להתארח ולהישאר...
פתאום נזכרה בחברותיה כרובית וחסיה מגוש קטיף
החקלאי שמוליק עליהן גם בשנת השמיטה אהבה המשיך להרעיף
בחממה שלו ממשיכים לעבוד - אין שביתה
עובדים בדרך מיוחדת לשנת השמיטה
אולי בעזרת חסיה וכרובית היא תמצא סוף סוף פתרון
לבעיות הרעב, החום והצימאון
שאלה חסי את חסיה שכנתה -
"מה שלומך? איך את מרגישה בשנת השמיטה?"
וחסיה ענתה בשמחה ובגיל -
כמעט אין שום שינוי, הכל כרגיל
את החממה שלנו שמוליק החקלאי לגוי מכר
ואת כל העבודות לגוי לעשות - מותר!

ואצל כרובית - פיתרון אחר -
חיים את החממה הפך לבית וסידר:
את הירק הוא הכניס לעציצים סגורים
מתחתם הוא מתח ניילונים עבים ושחורים
החממה הרגילה הפכה לארמון -
בית אמיתי עם אג, רצפה ופינוקים המון!
כך אנחנו את כל הטיפול מקבלות
ללא חששות, ספקות או שאלות!"

אז חסי החליטה: "באופן זמני -
אעבור אל חיים, החקלאי השני
אבקש ממנו לעבור לחממה של קרקע מנותקת
אחיה לי בנחת גם בשמיטה - ירוקה ומפונקת!"
חיים הסכים ושתל את חסי בעציץ מרווח וגדול
והנה היא כמעט מאושרת - עכשיו יש לה הכל